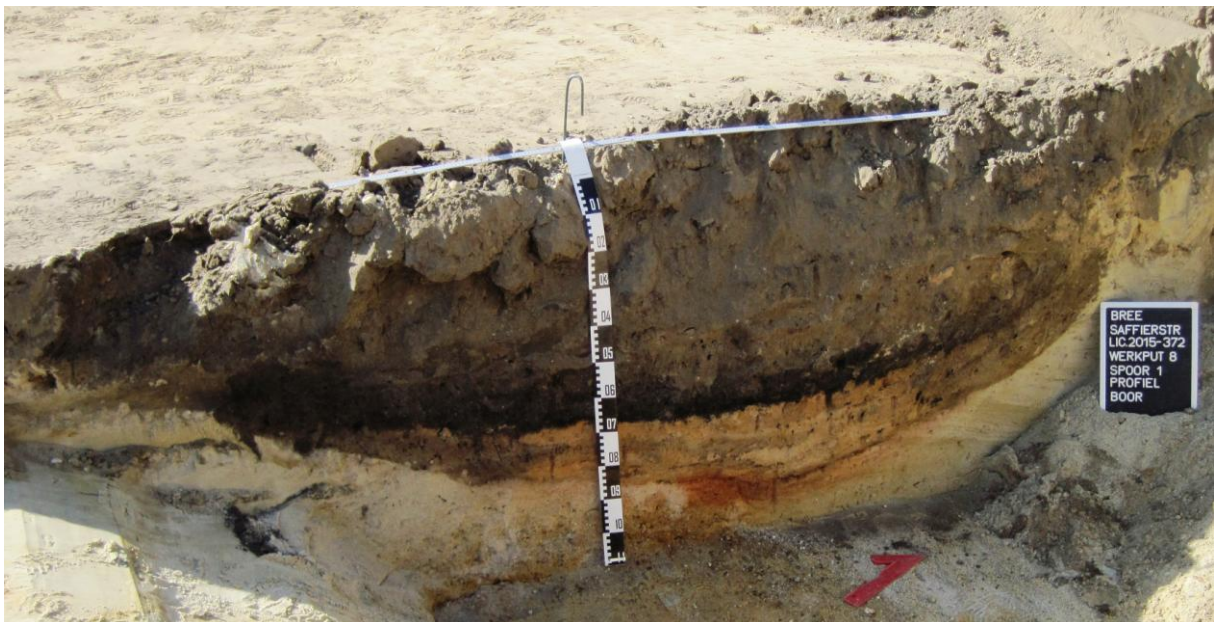

ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE

Bree – Saffierstraat / Bocholterstraat

Bree, 5/10/2015

HAAST

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

Rik van de Konijnenburg
Grauwe Torenwal 6/00/1
B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018
e-mail: rik@konijnenburg.com

Haast-rapport 2015-14 / OE project 2015-372 / wettelijk depot: D/2015/12654/14
verwijzing: VAN DE KONIJNENBURG, R., WIJNEN, J., CLAESEN, J., 2015, Archeologische prospectie Bree
Saffierstraat / Bocholterstraat, HAAST-rapport 2015-14, Bree, 2015 D/2015/12654/14

In opdracht van: Ons Dak, Maastrichtersteenweg 31, 3680 Maaseik

Site: Bree, Saffierstraat / Bocholterstraat

Vergunningsnummer: Vlaams Agentschap Onroerend Erfgoed: 2015-372

Datum aanvraag: 13-08-2015

Datum vergunning: (24-08-2015)

Terreinonderzoek: 2-10-2015

Leidend archeoloog: Rik van de Konijnenburg (vergunninghouder – erkend archeoloog, besluit van de administrateur-generaal dd 18/09/2015)

Archeologen: Jan Claesen

Bodemkundigen: dr.ir. Jeroen Wijnen

Grondwerken: Van der Eycken Trans (Koen Liekens)

© 2015 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

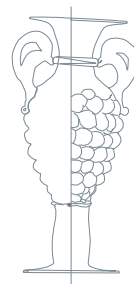
Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2015/12654/14

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Inhoudsopgave

1. Administratieve Fiche	5
2. Inleiding	7
2.1. het project waarbinnen de prospectie is uitgevoerd met projectcode	7
2.2. begin- en einddatum van de periode waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden	7
2.3. de organisatie van het archeologische onderzoek en de naam van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt	7
3. Beschrijving van de vindplaats	7
3.1. de vindplaatsgegevens met vermelding van gemeente, plaats, toponiem, minimaal 4 xy- Lambertcoördinaten, alle bekende identificatiecodes inclusief kadasterplan en kadastrale gegevens	7
3.2. de topografische ligging van de vindplaats door middel van een situatiekaart van de vindplaats op basis van een topografische kaart.	8
3.3. de landschappelijke ligging, inclusief bodemkundige situering	9
4. archeologische / historische voorkennis	12
4.1. Cartografische bronnen	12
4.1.1. De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Graaf de Ferraris - 1772 - 1775)	12
4.1.2. Uittreksel uit de Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854)	13
4.1.3. Atlas der Buurtwegen (1850-1854)	13
4.2. Luchtfoto's	14
4.3. Centraal Archeologische Inventaris	14
4.4. Conclusie	15
5. de onderzoeksopdracht	16
5.1. De stratigrafie van het terrein: bodemkundig onderzoek (bijdrage van dr. Ir. J. Wijnen)	16
5.2. Proefsleuvenonderzoek	17
5.2.1. De vrijgelegde oppervlakte:	17
5.2.2. Beschrijving van de werkputten	18
5.3. projectie van het proefsleuvenonderzoek op het bouwplan	23
5.4. projectie van het proefsleuvenonderzoek op het kadasterplan	23
6. Besluit en Evaluatie	23
7. Advies aan de toezichthoudende overheid, het Agentschap Onroerend Erfgoed	24
8. Beantwoording van de onderzoeksvragen:	24
9. Bijlagen	26

1. Administratieve Fiche

Administratieve gegevens	
a) de opdrachtgever	ONS DAK cvba, Maastrichtersteenweg 31, 3680 Maaseik
b) de naam van de uitvoerder	HAAST bvba, Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree
c) de vergunninghouder	Rik van de Konijnenburg
d) beheer en de plaats van de geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree
e) het beheer en de plaats van de vondsten en stalen	Grauwe Torenwal 6/00/1 - 3960 Bree
f) projectcode;	2015-372
g) de vindplaatsnaam	Bree, Saffierstraat / Bocholterstraat
h) de locatie	Provincie: Limburg
	Gemeente: Bree
	Deelgemeente: Bree - Beek
	Toponiem : Soorsveld
	Lambertcoördinaten: cfrt infra
i) het kadasterperceel	Bree, Afdeling: 4, Sectie B, perceel 370C(partim – cfrt opmerking infra) en 376G.
j) een topografische kaart	Cfrt infra
k) de begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek;	Vrijdag 2 oktober 2015
l) Actueel Bodemgebruik	Weide / hooiland
m) Terreinoppervlakte	76 are
een omschrijving van de onderzoeksopdracht	
a) een verwijzing naar de bijzondere voorwaarden	Bijzondere voorwaarden: Bree - Saffierstraat
b) een omschrijving van de archeologische verwachtingen;	In de omgeving bevindt zich CAI 700512 (Neolithicum). Het gebied grenst in het noorden aan de Soerbeek. Bodemkundig wordt het gekenmerkt door de bodemseries t-Scm en t-Sdm.
c) de wetenschappelijke vraagstelling met betrekking tot het onderzoeksgebied;	<ul style="list-style-type: none"> - Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem, beschrijving + duiding? - In hoeverre is de bodemopbouw intact? - Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden? - Zijn er tekenen van erosie? - Is er sprake van een of meerdere begraven bodems? - Zijn er losse vondsten (aardewerk, lithische artefacten, ...) aanwezig? Zo ja, zijn dit geïsoleerde vondsten of is er sprake van vondstconcentraties? Kunnen deze concentraties wijzen op de aanwezigheid van een prehistorische site? - Hoe is de bewaringstoestand van deze prehistorische site(s)? - Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving. - Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen? - Hoe is de bewaringstoestand van de sporen? - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren? - Behoren de sporen tot één of meerdere periodes? - Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie? - Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettingen, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting? - Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten? Zo ja;

	<p><i>Hoeveel niveaus zijn er te onderscheiden?</i> <i>Wat is de omvang?</i> <i>Komen er oversnijdingen voor?</i> <i>Wat is het, geschatte, aantal individuen?</i> - Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen? - Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen? - Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)? - Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet? - Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? - Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats? - Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats? - Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen? - Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven: <i>Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?</i> <i>Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?</i> - Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant? - Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?</p>
d) de doelen en wensen van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt;	Op het terrein zal een woonproject gerealiseerd worden met aanleg van wegenis, nutsvoorzieningen en bouwpercelen
raadpleging van specialisten	Bodemkundige: Dr. Ir. Jeroen Wijnen
Overdracht vondsten / opgravingsarchief	HAAST bvba, Grauwe Torenwal 6/00/1, 3960 Bree
Verslag: Digitale en analoge kopieën	
Stad Bree, vrijthof 10 – 3960 Bree	Ons Dak, Maastrichtersteenweg 31 – 3680 Maaseik
Archeologen: Jan Claesen -Archebo, Merelnest 5, 3470 Kortenaken	Annick ARTS (3 exemplaren), VAC-Hasselt, Agentschap Onroerend Erfgoed - Koningin Astridlaan 50 bus 1 - 3500 Hasselt
Dr. Ir. J. Wijnen, Woenselse Markt 43d, 5612 CS Eindhoven	(1) KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE - WETTELIJK DEPOT Keizerslaan, 4 – 1000 Brussel
Toezichthoudende overheid	Vlaamse Overheid, Agentschap Onroerend Erfgoed, Mevr Annick ARTS - Koningin Astridlaan 50 bus 1, 3500 Hasselt

2. Inleiding

2.1. het project waarbinnen de prospectie is uitgevoerd met projectcode

In de bestaande verkaveling "Graevenveld" tussen de straten Saffierstraat en Bocholterstraat enerzijds en de Gerdingerbeek anderzijds, zal de sociale huisvestingsmaatschappij Ons Dak uit Maaseik een woonproject realiseren met aanleg van wegenis en nutsleidingen. Het project kreeg de code HAAST 2015-372 (verwijzend naar de vergunning uitgereikt door het Agentschap Onroerend Erfgoed, op naam van R. van de Konijnenburg, 2015-372)

2.2. begin- en einddatum van de periode waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden

Het veldonderzoek werd uitgevoerd door HAAST bvba op vrijdag 2 oktober 2015.

2.3. de organisatie van het archeologische onderzoek en de naam van de natuurlijke persoon of rechtspersoon die door zijn actie of acties de ingreep in de bodem veroorzaakt of noodzakelijk maakt

De archeologische prospectie werd uitgevoerd conform de Bijzondere voorwaarden uitgevaardigd door Het Agentschap Onroerend Erfgoed. Hierin wordt samenvattend bepaald dat de prospectie dient uitgevoerd door middel van 20 m lange en 4 m brede, geschrinkt gegraven proefsleuven, eventueel aangevuld met kijkvensters.

Oprachtgever is de Sociale Huisvestingmaatschappij Ons Dak, Maastrichtersteenweg 31 te 380 Maaseik.

Tijdens de prospectie dient rekening te worden gehouden met het beklinkerde voetpad dat parallel loopt aan de Gerdingerbeek¹, die aan de noordzijde van het terrein stroomt.

3. Beschrijving van de vindplaats

3.1. de vindplaatsgegevens met vermelding van gemeente, plaats, toponiem, minimaal 4 xy-Lambertcoördinaten, alle bekende identificatiecodes inclusief kadasterplan en kadastrale gegevens

Het terrein is gelegen ten noorden van het centrum van de gemeente Bree en ten westen van de dorpskern van de deelgemeente Beek.

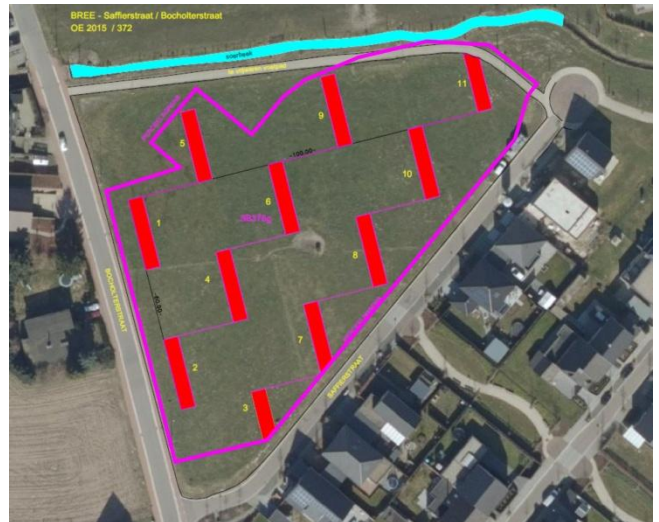
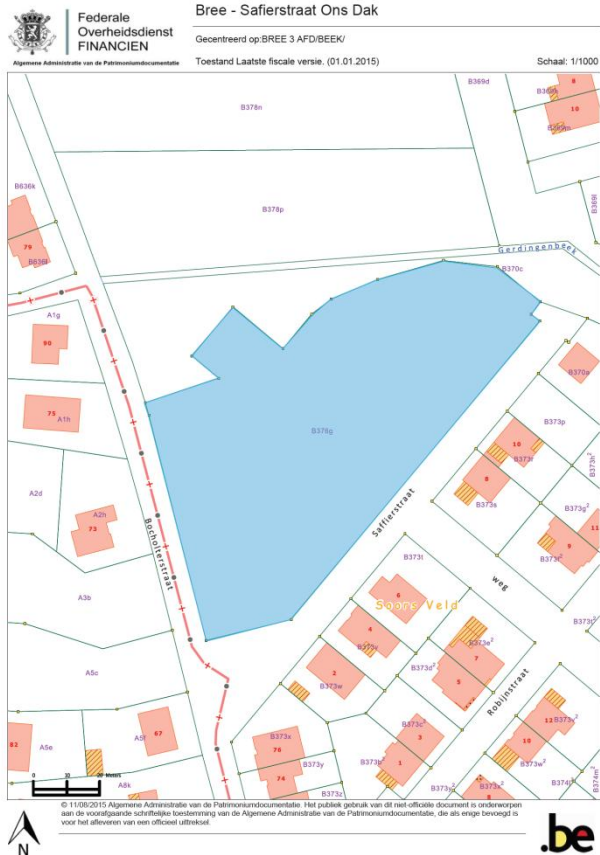
De geografische coördinaten, Lambert 72:

Nr	X	Y
1	235901.706	205509.389
2	235876.800	205480.990
3	235895.880	205405.770
4	235996.150	205510.670
5	235965.862	205522.465

Terreinoppervlakte gemeten: 76,08 are

Uitgreep uit het kadastrale plan met de gemeten hoeken van het onderzoeksgebied

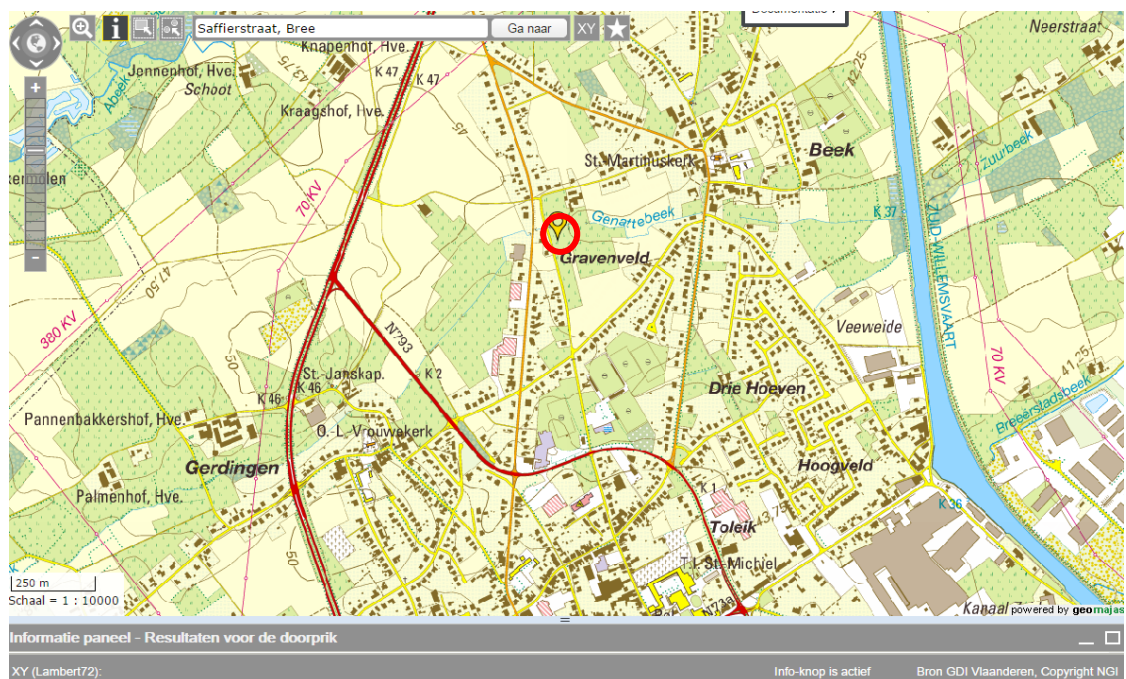
¹ De Gerdingerbeek verandert dikwijls van naam en staat ook geregistreerd als Soerbeek, Zuurbeek, Genattebeek, Soetebekerbeek

Uittreksel uit het kadaster en projectie van het onderzoeksperceel op een luchtfoto uit 2014 (www.geopunt.be)

In de Bijzondere voorwaarden van Onroerend Erfgoed worden twee kadastrale percelen aangeduid als onderzoeksgebied: Bree, afd 4 Sie B percelen 370C(partim) en 376G. Uit de notariële akte van verkoop van gronden van de stad Bree aan Ons Dak ter realisatie van hun project blijkt echter dat Ons Dak cvba enkel eigenaar is geworden van perceel B376G. Uit een projectie van het kadasterplan op een luchtfoto uit 2014 blijkt ook nog eens dat in de noordoost hoek van het betreffend perceel, het perceel over een bestaand beklinderd voetpad gaat. In de berekening van de te onderzoeken oppervlakte werd enkel de totale oppervlakte van perceel B376G opgenomen als grootte van het onderzoeksgebied.

3.2. de topografische ligging van de vindplaats door middel van een situatiekaart van de vindplaats op basis van een topografische kaart.

3.3. de landschappelijke ligging, inclusief bodemkundige situering

Landschapsgeschiedenis

Bree is ten noorden van het Kempisch Plateau gelegen, in de Vlake van Bocholt en maakt tektonisch deel uit van Roerdalgraben. De vlakte van Bocholt ligt met 35 tot 40 m boven zeeniveau 25 tot 30 m lager ten opzichte van het Kempisch Plateau. De vlakte van Bocholt wordt gedraineerd door talrijke noordoost-zuidwest gerichte beken die nauwelijks ingesneden zijn in het landschap en die allen tot het Maasbekken behoren. De Genattebeek, ook bekend staand als Soerbeek, Zuurbeek, Gerdingerbeek en Zoetebekerbeek grenst aan het noordelijk deel van het onderzoeksgebied. Het onderzoeksgebied ligt tussen de Genattebeek en Bonneputterbeek of Breeërstadsbeek in het zuiden, maar deze laatste ligt ca. 1 km zuidelijk. Het onderzoeksgebied ligt in het beekdal van de Genattebeek en de overgang tussen een heuvelrug en beekdal.

De dikte van de Quartaire deklagen is groter dan 22 m.² Onder deze deklaag dagzoomt als Tertiaire afzetting het lid van Jagersborg van de Kiezeloöliet Formatie, die vanwege de grotere diepte waarop deze voorkomt minder relevant is. Daarom beperkt deze aardwetenschappelijke beschrijving zich tot de Quartaire afzettingen.

41	41a	41b
		
	FH	EH
ELPw-MPs en/of HQ *	ELPw-MPs en/of HQ *	ELPw-MPs en/of HQ *
F (HMR) LP-MP	F (HMR) LP-MP	F (HMR) LP-MP
F (M) MPc-VPb	F (M) MPc-VPb	F (M) MPc-VPb
F (R) VPb	F (R) VPb	F (R) VPb

Volgens de profieltypenkaart is het Tertiair afgedekt met Quartaire afzettingen met aan de basis sedimenten van fluviatile herkomst, herwerkte fluviatile sedimenten en sedimenten van eolische herkomst. De afzettingen aan de basis bestaan uit (F (R) VPb) fluviatile afzettingen (Rijnsedimenten) van het Baveliaan (Post-Jaromillo – Vroeg-Pleistoceen) en vervolgens (F(M) MPc-VPb) uit Maassedimenten van het Cromeriaan (Midden-Pleistoceen) en het Baveliaan (Post-Jaromillo-Vroeg Pleistoceen). Daar bovenop liggen fluviatile afzettingen bestaande uit herwerkte Maas- en Rijnsedimenten van het Laat-Pleistoceen en het Midden-Pleistoceen (F(HRM)LP-MP). Het zijn in principe puinkegelaafzettingen, hellingpuinafzettingen en/of beekafzettingen die in de praktijk zijn samengevat onder deze noemer. In de Vlake van Bocholt is te verwachten dat het beekafzettingen zijn die bestaan uit middelmatig tot grof zand en soms grind, afkomstig van geërodeerde Maas of Rijnsedimenten.³ Omdat het plangebied onderaan het Kempisch plateau ligt kunnen deze afzettingen ook uit hellingpuin bestaan. Vervolgens liggen er tot vrijwel aan de oppervlakte eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en/of het Saaliaan (Midden-Pleistoceen) en/of hellingsafzettingen van het

Quartair (ELPw-MPs en/of HQ). Plaatselijk worden deze afzettingen afgedekt door fluviatile afzettingen (inclusief organo-chemische) afzettingen (FH) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan) of zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (EH).⁴ In het noordelijk deel van het onderzoeksgebied bevinden zich fluviatile afzettingen uit het Holoceen aan of dicht aan de oppervlakte. Volgens de *quartair-geologische kaart van Maaseik-Beverbeek* is er een opeenvolging van onder naar boven van Bocholt zanden, Winterslag zanden en herwerkte Maas- en

² Beerten, 2005, 21.

³ Beerten, 2005, 28-30.

⁴ Databank Ondergrond Vlaanderen, Beerten, 2005, 26 en 29.

Rijnafzettingen afgewisseld met ouder dekzand in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied en is er beekalluvium van de Formatie van Singraven aanwezig in het noordelijk deel van het onderzoeksgebied.⁵

De Bocholt Zanden zijn afgezet door de Rijn tijdens het Vroeg-Pleistoceen. Ze bestaan uit middelmatig tot grof zand (354 μm en 707 μm), met bijmenging van fijn grind, dikwijls granulegrind, en vooral onderaan met talrijke kleibrokken. De Bocholtzanden zijn afgezet door een verwilderde rivier met vooral in het begin van de afzetting een zeer grote sedimentlast.⁶

De Winterslag Zanden zijn afgezet door de Maas tijdens het Vroeg-Pleistoceen. Ze bestaan uit middelmatig tot grof zand (minstens 75% is kleiner dan 500 μm) met grinden die verspreid of in banken voorkomen. De sedimentaire structuren wijzen in de richting van een verwilderde rivier in een koud klimaat.⁷

De herwerkte Maas- en Rijnafzettingen bestaan zoals uit hun naam valt af te leiden uit geërodeerd en opnieuw afgezet materiaal dat oorspronkelijk door Maas, dan wel door de Rijn werd afgezet. In het onderzoeksgebied worden deze volgens de *Quartairgeologische profieltypenkaart* afgewisseld met Ouder Dekzand. Omdat in en nabij het onderzoeksgebied voornamelijk Maasafzettingen in de ondiepe ondergrond voorkomen bestaan de afzettingen in het plangebied waarschijnlijk vooral uit herwerkte Maasafzettingen. Omdat het Kempisch plateau een belangrijk herkomstgebied is, zal de afzetting ongetwijfeld een component aan herwerkte Rijnafzettingen bevatten. Vanwege de ligging aan de voet van het Kempisch plateau zijn het herwerkte rivierafzettingen mogelijk afgezet op een puinhelling of puinwaaier.

Het Ouder Dekzand is een afzetting die bestaat uit zwak lemig, fijn zand met een geringe variatie op cm schaal van het leemgehalte. Verder zijn er enkele dunne grovere laagjes. Ze zijn waarschijnlijk afgezet in het Saaliaan (mogelijk vroeger) en in het Vroeg Weichseliaan. De Formatie van Singraven, vroeger vaak beekalluvium of venig beekalluvium genoemd, bestaat afhankelijk van het substraat uit zand in een zandrijke omgeving of leem in een leemrijke omgeving. Volgens de algemene beschrijving bestaat de Formatie van Singraven vaak uit grind, grof zand, fijn zand, leem, klei en heel dikwijls veen of veenrijk materiaal. De Formatie van Singraven omvat alle Holocene beekafzettingen op het kaartblad waartoe het onderzoeksgebied behoort. De naam is overgenomen uit de Nederlandse literatuur.

Ondanks dat er geen eolische afzettingen staan aangegeven binnen de eenheden van de *Quartairgeologische profieltypenkaart van Maaseik-Beverbeek* zijn deze te verwachten binnen het onderzoeksgebied. De fluviatiele afzettingen zijn veelal afgedekt met eolische afzettingen uit het Weichseliaan. Deze afzettingen behoren tot de Formatie van Wildert en worden ook wel dekzanden genoemd. De Formatie van Wildert is afgezet onder periglaciale omstandigheden gedurende de Pleniglaciale periode (Brabantiaan) van de laatste ijstijd (Weichseliaan).⁸ Ze zijn gekenmerkt door een zwakke parallelle gelaagdheid waarbij lemiger en minder lemiger laagjes elkaar afwisselen. Lokaal kan er grindbijmenging optreden door cryoturbaties. Verder zijn er afzettingen van de Formatie van Singraven aanwezig.

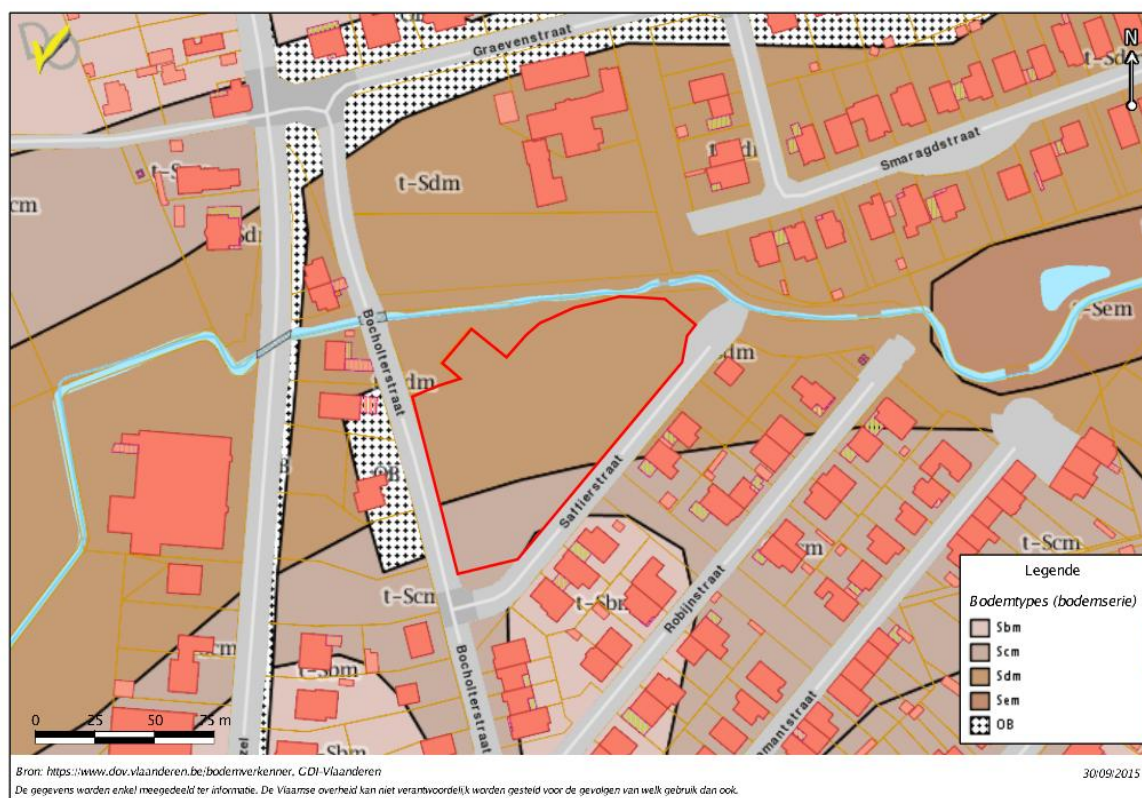
Na de overgang Pleistoceen/Holoceen kon de vegetatie zich herstellen, waardoor er een meer uitgesproken bodemvorming kon optreden. Afhankelijk van de bodemvruchtbaarheid en waterhuishouding ging de bodem verbruinen, dan wel podzoleren. Op een nattere bodem werd een humushoudende bovengrond gevormd met verschijnselen behorend bij een fluctuerende grondwaterspiegel zoals uitgesproken roestvlekken of ijzerconcreties in of net onder de bovengrond. Met de introductie van de landbouw vanaf het Neolithicum begon de mens het landschap intensiever te gebruiken. Door het landbouwkundig gebruik trad er voor een deel ook verschraling en degradatie van de bodem op, waardoor veel voormalige bouwlanden zich ontwikkelden tot woeste gronden. Vooral in de periode rond de IJzertijd zijn veel gronden verlaten door hun bewoners. Vanaf de Late Middeleeuwen konden zich in de zandgebieden plaggenbodems vormen door de bemesting van plaggenmest.

⁵ Beerten, 2000, Beerten, 2005, 26.

⁶ Beerten, 2005, 27.

⁷ Beerten, 2005, 27.

⁸ Beerten, 2005, 26 en 29.

Bodemkaart volgens de Belgische bodemclassificatie. Onderzoeksgebied is rood omrand

De plaggenbemesting was beperkt tot de zandgronden die geschikt waren voor landbouwkundig gebruik, maar waar een bemesting voor een betere opbrengst zorgde. Er zijn aanwijzingen dat de eerste wijd verbreide plaggenophogingen in de Limburgse Kempen rond in de 14de/15de eeuw zijn begonnen, toen de Vlaamse steden opkwamen.⁹

Bodemkundig wordt het terrein gekenmerkt door de bodemseries t-Scm en t-Sdm. Op het zuidelijk deel van het terrein bestaat de bodemserie uit t-Scm en het noordelijk deel bestaat de bodemserie uit t-Sdm. De t-Scm- en t-Sdm-bodemseries zijn lemig-zandgronden met een diepe antropogene humus A-horizont (plaggenbodems) met klei-grindsubstraat beginnend op geringe of matige diepte (20-125 cm).¹⁰ De Scm en Sdm kenmerkt zich door een grijsachtige of bruinachtige bovengrond van tenminste 60 cm dikte. De bovenste horizont Ap1 is donkerder dan de eronder liggende Ap-horizonten (Ap2, etc.). De antropogene humus A-horizont rust op een podzol, een grijsbruine podzolachtige grond of een niet-gedifferentieerde bodem. De onderkant van de plaggenhorizont is bij de t-Sdm dikwijls zwartachtig en humusrijk en betreft de oorspronkelijke A-horizont (A1, Ap) van een begraven profiel. Bij de t-Scm beginnen gleyverschijnselen op 60 tot 90 cm diepte (matig droog) en bij een t-Sdm op 40 tot 60 cm (matig nat). De matig droge gronden zijn geschikt voor teelten met geringe waterbehoefte en de matig natte gronden zijn zeer geschikt voor akker- en tuinbouw.¹¹

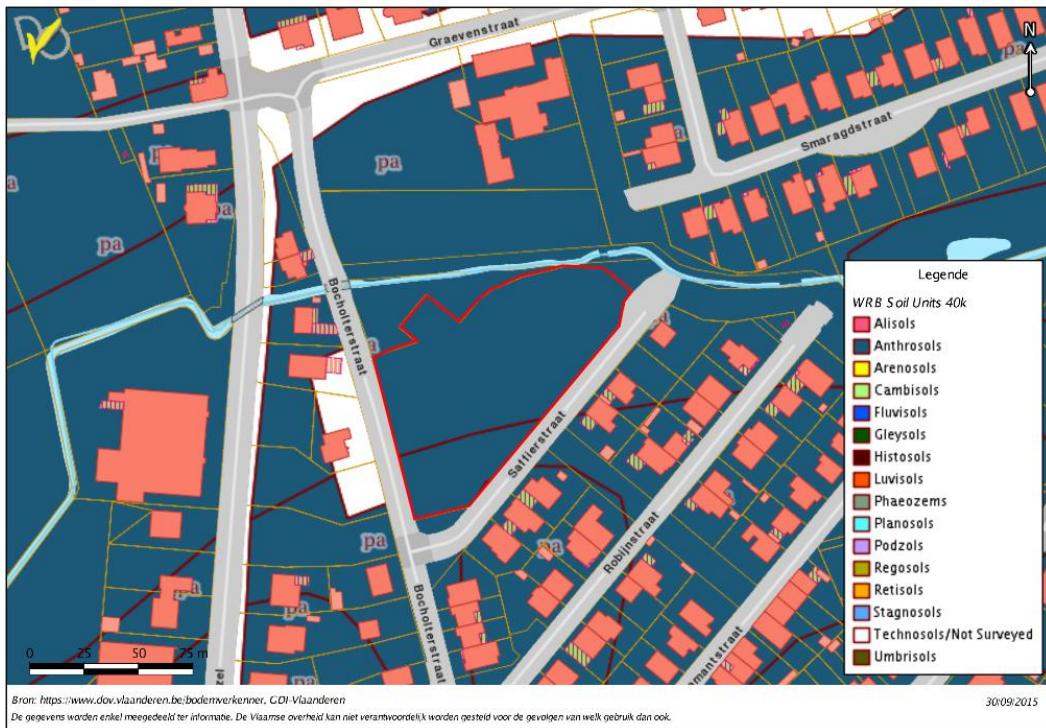
Binnen het onderzoeksgebied komen twee verschillende bodemtypes van WRB Reference Soil Group voor, maar de verschillen zijn minimaal. Het bodemtype is in beide gevallen een Plaggic Anthrosol Loamic, Ruptic (t-Scm en t-Sdm). Ruptic wil zeggen dat het substraat uit twee moedermaterialen bestaat (zoals t-... al aangeeft). Terwijl in het noorden (t-Sdm) de bodem ook nog Endogleyic is, wat wil zeggen dat er gleyverschijnselen voorkomen vanaf 50 cm diepte.¹²

⁹ Hiddink en Renes 2007, 141-142, Verspay 2010, 10, Spek, 2004, 965.

¹⁰ Baeyens, 1975, 57-58.

¹¹ Baeyens en Sanders, 1975, 57-58.

¹² [Dondeyne et al. 2015](#).

Bodemkaart volgens de WRB Reference Soil Groups. Onderzoeksgebied is rood omrand

4. archeologische / historische voorkennis

4.1. Cartografische bronnen

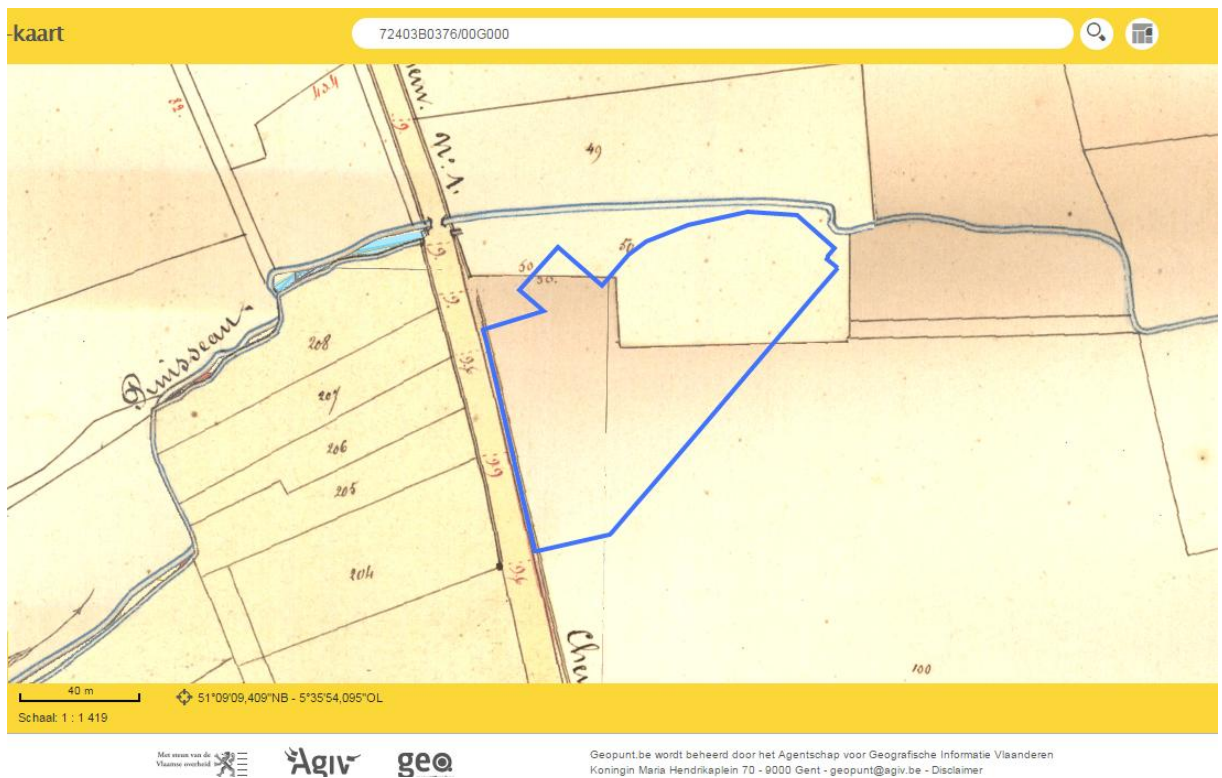
4.1.1. De Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (Graaf de Ferraris - 1772 - 1775)

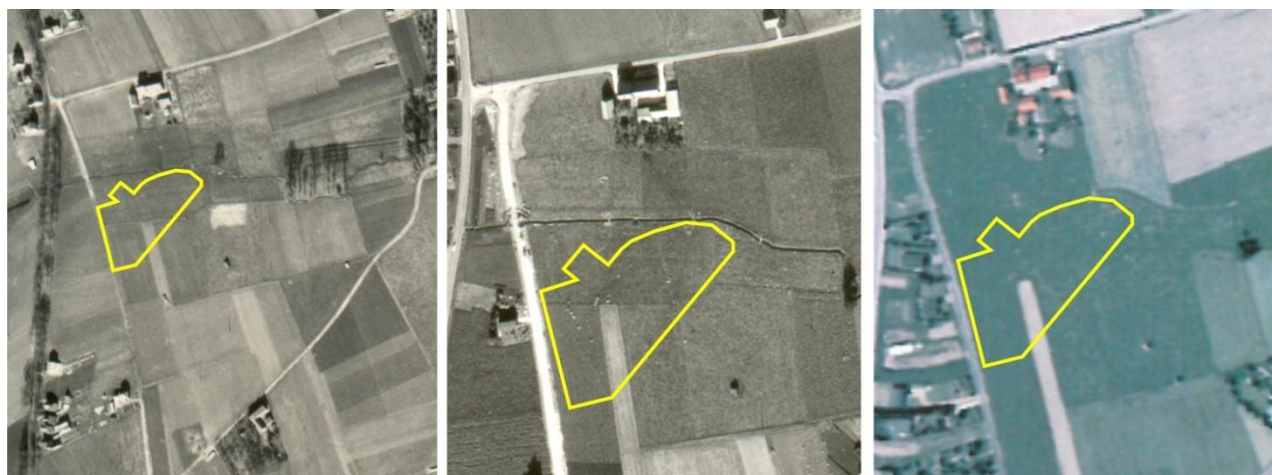
4.1.2. Uittreksel uit de Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854)

4.1.3. Atlas der Buurtwegen (1850-1854)

4.2. Luchtfoto's

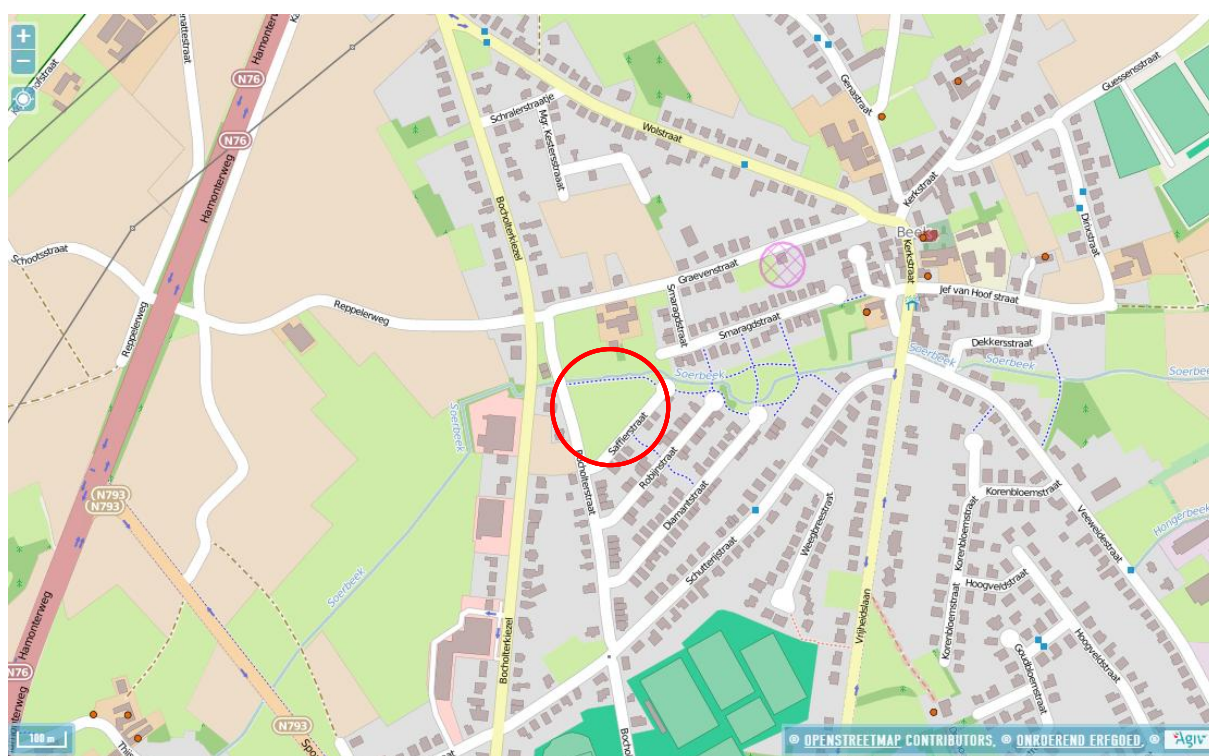

1961 (© AGIV 1961-02-14_69431)

1970 (© AGIV 1970-10-16_73941)

1981 (© Eurosense)

4.3. Centraal Archeologische Inventaris

In de omgeving van het te onderzoeken perceel, op bovenstaand uittreksel uit de CAI (©Onroerend Erfgoed) is slechts één vindplaats bekend: CAI50863. Bij de bouw van een woning werd aan de Graevenstraat door dhr. Willems een fragment van een gepolijste bijl gevonden. Het fragment werd gepubliceerd door R. van de Konijnenburg¹³.

¹³ Van de KONIJNENBURG R. en WILLEMS L., Bree: een gepolijste bijl uit het neolithicum, Limburg – Het Oude Land van Loon, 81, 2002, p. 228

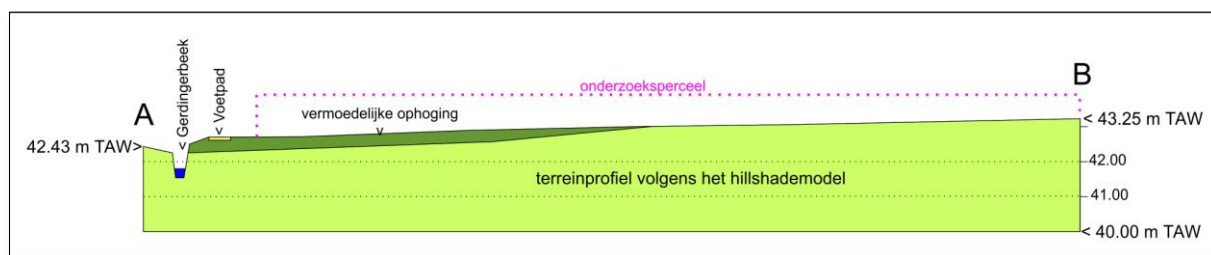
4.4. Conclusie

Uit alle cartografische documenten en luchtfoto's zijn geen archeologische sporen af te leiden behoudens enkele perceelsgrenzen die zich misschien nog in de bodem aftekenen. Op de luchtfoto's en de uittreksels uit de Atlas van Buurtwegen en de Vandermaelenkaart is immers te zien dat het huidige perceel B376G in het midden van de 19de eeuw bestond uit twee percelen en later, zoals te zien is op de luchtfoto's, waren er zelfs 4 of 5 percelen. De vegetatieaanduiding op de Vandermaelenkaart wijst op beemden langs de oevers van de Gerdingerbeek die oorspronkelijk door een brede beekvallei stroomde. Dit blijkt ook uit het hillshademodel van gepunt.be. Vermoedelijk is er dus (recent?) een wijziging gebeurd in het terreinprofiel met een kunstmatige ophoging van het noordelijk terreindeel.

Hillshademodel van gepunt.be met de brede beekvallei (het onderzoeksgebied is donkerblauw omlijnd)

Schematische weergave van het terreinmodel zoals af te leiden uit het hillshademodel en het huidige terreinprofiel gemeten tijdens de prospectie met ingreep in de bodem.

Zowel op de oude kaarten als op de recente luchtfoto's ligt het onderzoeksperceel in landbouwgebied en was het tot op heden in gebruik als akker en weiland.

Uit de CAI blijkt enkel een toevondst bekend uit de omgeving namelijk een fragment van een gepolijste bijl. De t-Sdm bodem en de nabijheid van een beek, de Gerdingerbeek, maakt echter wel dat het gebied enig archeologisch potentieel heeft als vestigingsplaats voor een tijdelijk kampement of (korte) bewoning, ook in pre- en protohistorische tijden. Bovendien werden recent op onverwachte plaatsen in Bree aan beekranden ijzertijdnederzettingen aangetroffen.¹⁴

¹⁴ VAN DE KONIJNENBURG, R., CLAESEN, J., DONDEYNE S., (2014) Van jonge steentijd tot late ijzertijd, Verslag van het archeologisch onderzoek te Bree, Houbornstraat, Haast rapport 2014-02, D/2014/12654/02,Bree,2014,conceptverslag – en - J. CLAESEN, R. VAN DE KONIJNENBURG, J. BELLEMANS, M. BRACKE & B. VAN GENECHTEN, 2014, Archeologische prospectie met ingreep in de bodem, Bree – Kuilenstraat, ARCHEBO-rapport 2014/010, ISSN 2034-5615

5. de onderzoeksopdracht

5.1. De stratigrafie van het terrein: bodemkundig onderzoek (bijdrage van dr. Ir. J. Wijnen)

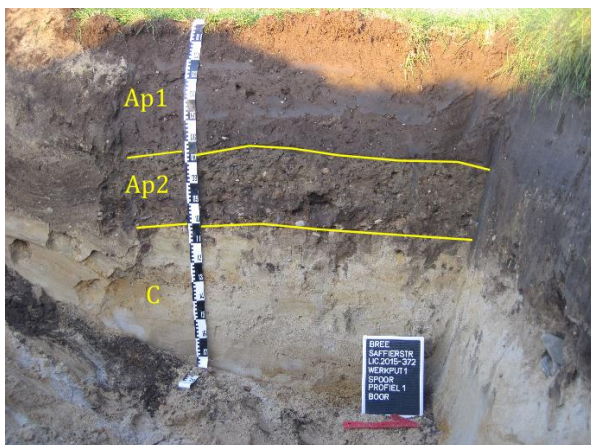
Het moedermateriaal van de bodems is witgeel tot lichtgeel, matig gesorteerd, matig fijn tot uiterst grof, zwak tot sterk grindig, zwak tot matig siltig zand met zandige leemlagen. Deze afzettingen behoren waarschijnlijk tot herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. Mogelijk zijn de leemlagen inschakelingen van Ouder Dekzand (eolisch), maar deze kunnen ook ontstaan zijn door een verandering in stroomsnelheid. Uit bovenstaande samenvatting van de waarnemingen die aan het moedermateriaal zijn verricht, komt een bepaalde heterogeniteit naar voren.

In werkput 1 bestaat het moedermateriaal uit matig siltig, zeer grof zand dat bovenin uit matig siltig, matig fijn zand (lemig zand) bestaat. In werkput 3 bestaat het moedermateriaal uit zeer grof, zwak grindig, zwak siltig zand, dat naar boven toe matig grof wordt en vervolgens matig siltig, zeer fijn zand. In werkput 9 bestaat het moedermateriaal uit zeer grof, zwak siltig zand met een inschakeling van sterk zandige leem tussen 70 en 110 cm –mv. Onderin de profielput van werkput 9 kan een bepaalde gelaagdheid worden waargenomen in de onderste zandlaag.

Vervolgens ligt er overal A-horizont van 65 tot 105 cm dikte, waarbij de zeer diepe A-horizont van werkput 1 (105 cm) bestaat uit matig fijn, zwak siltig, matig grindig en zwak humeus zand met aksteenfragmenten. Verder is de A-horizont van werkput 5 is ca. 90 cm. Algemeen is de A-horizont op de onderzoekslocatie 60 à 70 cm dik en is opgebouwd uit een Ap1-, Ap2- en een horizont die mogelijk een oude cultuurlaag (Ap3) representeert. Van boven naar onder is de A-horizont donker grijsbruin (Ap1), iets lichter donker grijsbruin (Ap2) en vervolgens bruin (Ap3/cultuurlaag). Het lijkt erop dat het terrein ter hoogte van de werkputten 1 en 5 verstoord is door graafwerkzaamheden. Deze graafwerkzaamheden hangen waarschijnlijk samen met de ophoging van dat deel van het terrein. Voor de rest van het terrein kan geconcludeerd worden dat de bodemopbouw intact is.

Profiel: Profielput, werkput 1
Locatie: Saffierstraat te Bree
Coördinaten: (LB72) N 205477.030 - E 235883.250
Hoogte: 42,92m +TAW Vlakhoogte: 41,01m +TAW

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
Ap1	0 – 65	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, matig fijn zand
Ap2	65 – 105	Grijsbruin, matig gesorteerd, zwak siltig, matig fijn, matig grindig, zwak humeus zand met baksteenfragmenten
C	105 - 191	Lichtgeel, matig gesorteerd, matig siltig, matig fijn, naar onder toe matig grof zand (C-horizont), herwerkte Maas- en Rijnafzettingen.

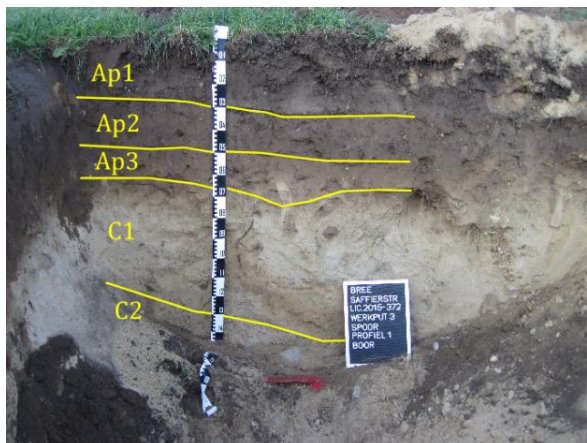
Profiel: Profielput, werkput 3

Locatie: Saffierstraat te Bree

Coördinaten: (LB72) N 205414.490- E 235919.160

Hoogte: 43,22 m +TAW Vlakhoogte: 41,60 m +TAW

Horizont	Diepte (cm)	Beschrijving
Ap1	0 – 30	Donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, zwak siltig, zeer fijn zand, bouwvoor, Ap1-horizont
Ap2	30 – 50	lets lichter donker grijsbruin, goed gesorteerd, zwak humeus, matig siltig, zwak grindig, zeer fijn zand met enkele baksteenspikkels, Ap2-horizont
Ap3	50 – 65	Grijsbruin, goed gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, matig grindig, zwak humeus zand, Ap3-horizont, oude cultuurlaag ?
C1	65 -120	Lichtgeel, matig gesorteerd, zwak siltig, zeer fijn, naar onderen toe matig grof zand, (C-horizont), herwerkte Maas- en Rijnafzettingen..
C2	120 – 162	Lichtgeel, matig gesorteerd, zwak siltig, zeer grof, zwak grindig zand (C-horizont), herwerkte Maas- en Rijnafzettingen.

5.2. Proefsleuvenonderzoek

5.2.1. De vrijgelegde oppervlakte:

2015-372	
Bree - Saffierstraat	
oppervlakten	
wp	opp m ²
1	95,40
2	94,20
3	54,10
4	86,20
5	93,70
6	88,90

7	84,40
8	118,50
9	87,80
10	104,20
11	54,00
totaal vrijgelegd	961,40
totaal terrein	7608,00
% vrijgelegd*	12,64

**Bij de berekening van het percentage vrijgelegde oppervlakte werd geen rekening gehouden met het te behouden voetpad aan de noordoost zijde van het perceel. Eigenlijk zou de oppervlakte daarvan nog van de te onderzoeken oppervlakte (totaal terrein) moeten afgetrokken worden.*

5.2.2. Beschrijving van de werkputten

In totaal werden 11 werkputten aangelegd geschrinkt verspreid over het terrein. Enkel in de werkputten 5, 6 en 8 werden sporen aangetroffen.

Werkput 5

In werkput 5 bleek de totale oppervlakte verstoord door recente ingrepen. Recent omdat de vulling van de sporen, zwarte tot donkergrijze teelaarde, aansluit bij de bovenliggende Ap-horizont. Op verschillende plaatsen was bovendien oranjebruine kiezel aanwezig. Dit soort "bodem" werd nergens anders op de site aangetroffen. Het lijkt derhalve te gaan om aangevoerde grond die mogelijk diende voor stabilisatiedoelinden. Op deze plek stonden immers in het jaar 2007 werfketen van de firma Stradus die de Bocholterstraat hebben heraangelegd inclusief riolering en brug over de Gerdingerbeek.

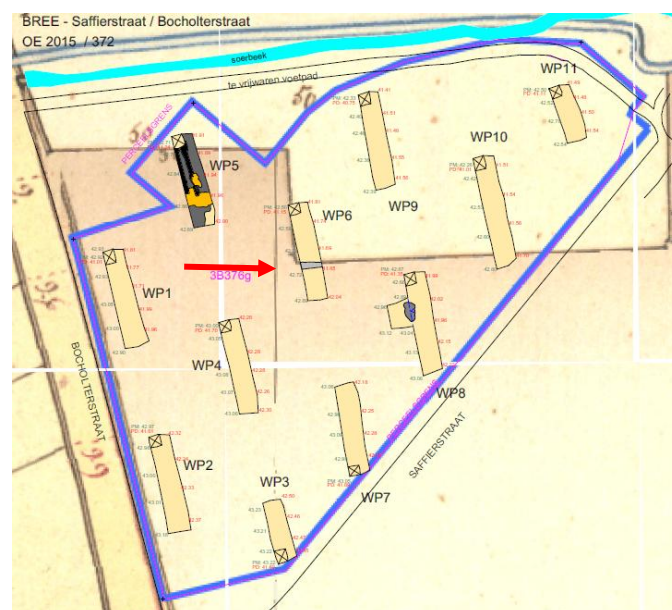

Werkput 6

In werkput 6 werd een greppelspoor (WP6SP1) aangetroffen dat geen verlengde heeft in andere werkputten. Het spoor, van 1,00 m tot 1,40 m breed, strekt zich uit over de volledige breedte van de werkput en kan een restant zijn van een oude perceelscheiding. De vulling bestaat uit licht uitgeloopte, humeuze grond vermengd met grind die aansluit bij de bovenliggende Ap-horizont. Voor deze zone verkaveld werd tot bouwzone omvatte bestond het terrein uit meerdere percelen (cfrt ook de luchtfoto's en Atlas der Buurtwegen).

Uit een projectie van het alle-sporen-plan op de Atlas van Buurtwegen blijkt het spoor in werkput 6 precies samen te vallen met een oude perceelscheiding.

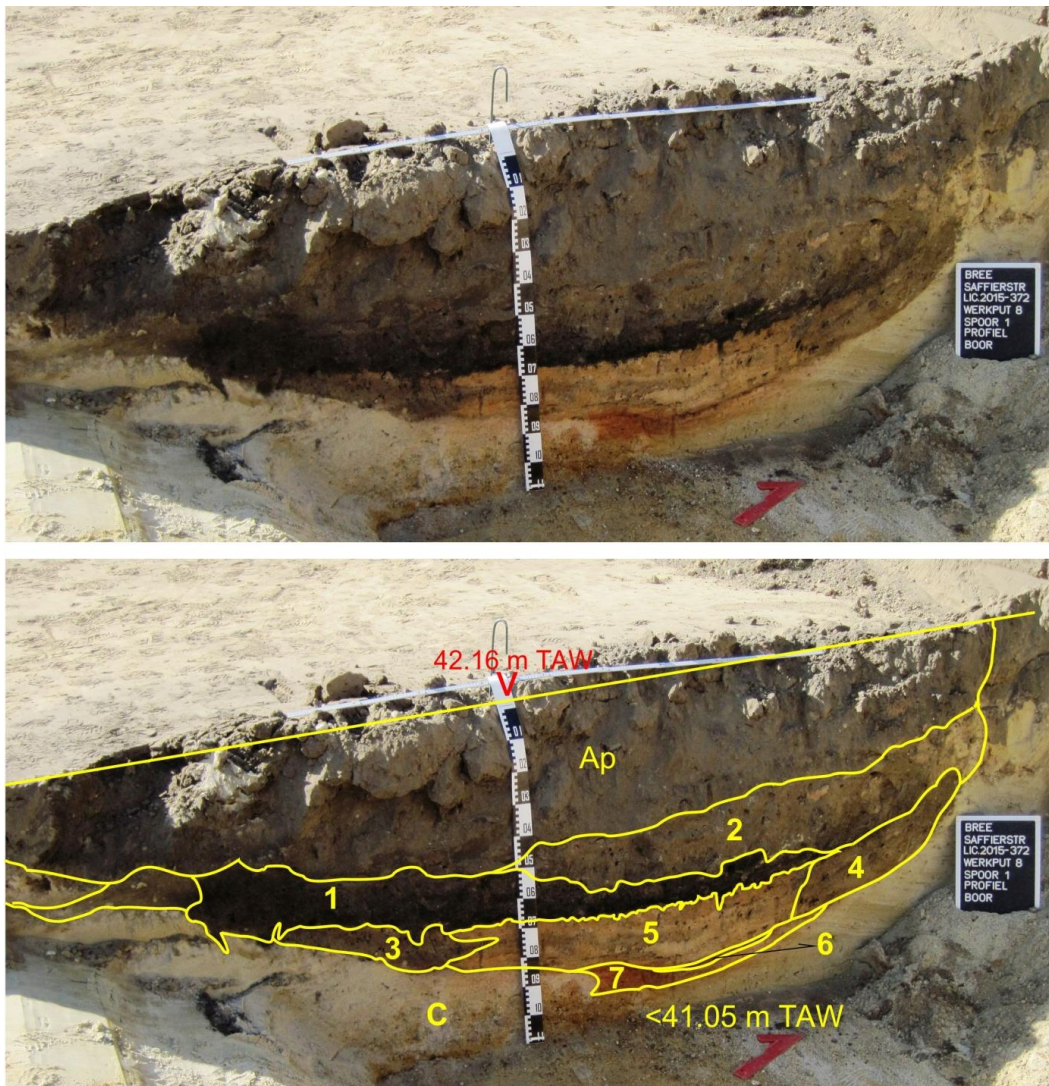
Werkput 8

In werkput 8 werd tegen het westprofiel het spoor aangetroffen van een kuil (WP8SP1). De vulling bestond in het aanlegvlak uit grijze tot lichtgrijze aarde vermengd met redelijk veel houtskoolspikkels en sporadisch brokjes verbrande leem. Deze werkput werd ter hoogte van het spoor uitgebreid met een kijkvenster om het volledige spoor vrij te leggen. Het bleek een langwerpige nogal onregelmatig ovaal spoor te zijn van 4.10 m lengte en op zijn breedst 2.45 m.

In profiel blijkt het een diepe kuil met een zeer sterk verbrande ondergrond te zijn. De vulling van de kuil bestaat uit lichtgrijze tot grijze aarde vermengd met houtskoolspikkels en brokjes verbrande leem (Ap). Daaronder een zwarte "vettige" laag (1) rijk aan houtskool en rechts, deels boven de zwarte laag een lichtgrijze/grijze laag met redelijk veel grind, houtskoolbrokjes en stukjes verbrande leem (2). Daaronder links (3) en rechts (4) een lichtgrijze laag met grind en houtskool en centraal (5) een licht oranje zeer zandige opeenvolging van laagjes met zeer fijn grind. Daaronder een streepje roodbruine sterk verbrande aarde (6) die deels (7) in de diepte verder kleur geeft aan de C-horizont.

In de lagen 1, 2, 3 en 4 zijn heel wat sporen van biologische activiteit – bioturbaties – zichtbaar. Mogelijk zijn de lagen 3 en 4 restanten van mollenholen en daardoor een vermenging van de lagen 1 en 5, wat betreft laag 3, en 2 en 5 wat betreft laag 4.

Op deze plek heeft – zoveel is duidelijk – een hevig vuur gebrand waarbij een deel van de C-horizont zelfs verbrand is. Vermoedelijk werd uit veiligheidsoverwegingen een kuil gegraven waarin (afval)hout opgestookt werd. Misschien heeft het te maken met het puur opstoken van afval, misschien zijn het de restanten van een oud Sint-Maartensvuur wat jaarlijks, op 10 november, nog steeds gehouden wordt in het dorp Beek. In de kuil/opvullingen werd geen enkel artefact aangetroffen.

In geen enkel van de andere werkputten werd een spoor aangetroffen, behoudens één spoor van een vierkante paal in werkput 1 die verder niet gedocumenteerd werd omdat de vulling van de paalkuil bestond uit een duidelijke mengeling van grond uit de Ap- en de C-horizonten en daarom als recent werd geklasseerd. Derhalve beperken we ons tot een fotografisch overzicht.

Werkput 1:

Werkput 2:

Werkput 3:

Werkput 4:

Werkput 7:

Werkput 9:

Werkput 10:

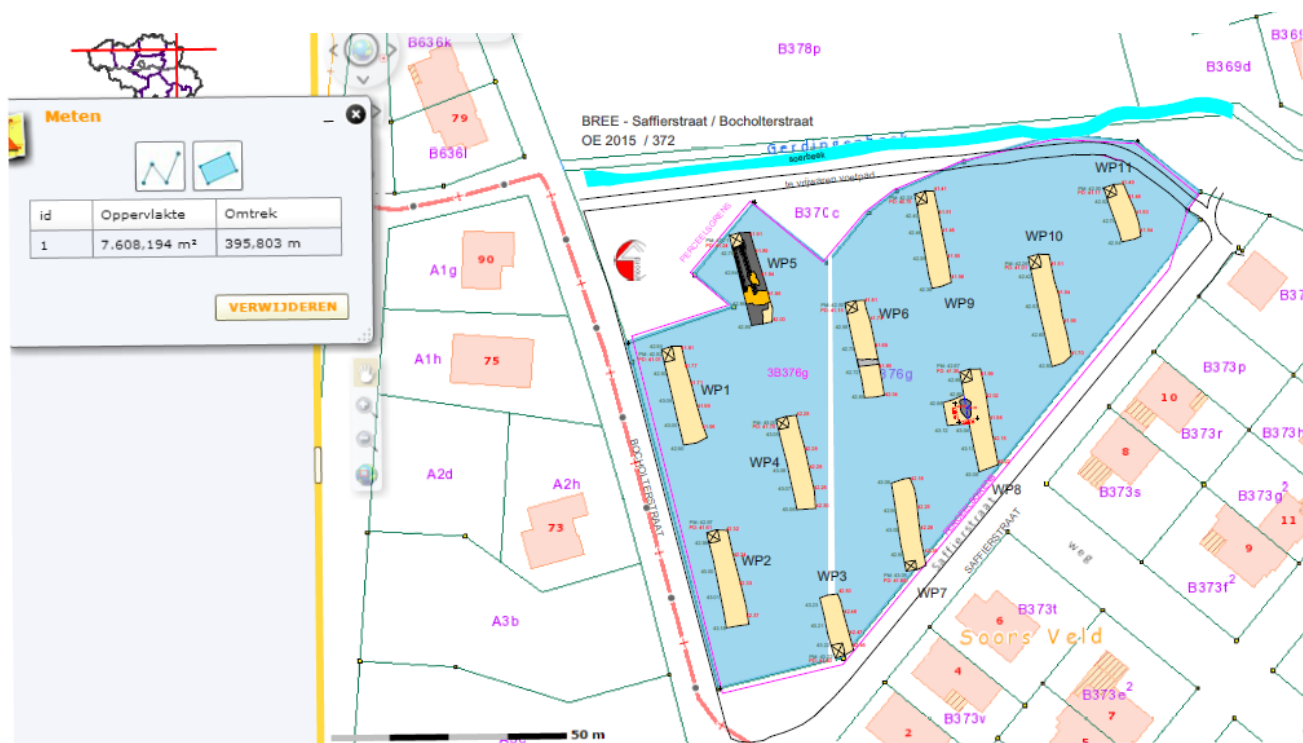
Werkput 11:

5.3. projectie van het proefsleuvenonderzoek op het bouwplan

Een projectie van het alle-sporen-plan op de nieuwbouwplannen kan niet aangereikt worden aangezien er nog geen definitieve plannen beschikbaar zijn.

5.4. projectie van het proefsleuvenonderzoek op het kadasterplan

6. Besluit en Evaluatie

In geen enkele werkput werd ook maar één artefact aangetroffen behoudens enkele fragmentjes baksteengruis. Bovendien bleef het aantal sporen beperkt tot restanten van egalisatie- en stabilisatiewerken voor het plaatsen van werfketen uit 2007, een oude 18de of 19de-eeuwse perceelsgrens en een kuil waarin heftig vuur gestookt werd zonder verdere mogelijkheid tot datering.

Er zijn met andere woorden geen bewoningssporen aangetroffen en het bodemkundig onderzoek heeft geen aanwijzingen gevonden voor het eventueel afwezig zijn van bodemhorizonten noch bewoningssporen. Het terrein is wat ons betreft “sinds mensenheugenis” in gebruik als weide- en/of akkergrond en vertoont geen enkel spoor van bewoning.

Zoals vroeger wel meer gebeurde, heeft ooit één van de landeigenaars op zijn veld oud hout, kaphout of afvalhout, opgestookt. Uit veiligheidsoverwegingen en om het vuur of de gloeiende assen makkelijk te doven heeft hij een diepe kuil gegraven tot in de C-horizont die door de hitte van het vuur deels mee verbrandde. Daarna heeft hij de assen gedooft met de uitgegraven grond, waarna de natuur zijn werk heeft gedaan: wormen en mollen hebben gezorgd voor bioturbaties waardoor sommige lagen vermengd raakten, mollengangen de oorspronkelijke gelaagdheid enigszins hebben “gemanipuleerd” en mogelijk zelfs de verbrande leemkorrels, ogenschijnlijk huttenleem, gewoon verbrande leembolletjes, die her en der in de C-horizont aanwezig zijn, en die door bioturbatie omhoog gewerkt zijn.

7. Advies aan de toezichhoudende overheid, het Agentschap Onroerend Erfgoed

Gelet op bovenstaande evaluatie en bij afwezigheid van sporen uit pre-, proto en zelfs historische tijden van bewoning of sporen van ambachtelijke of andere vormen van antropogene activiteiten met uitzondering van landgebruik voor vee of gewassen, adviseren wij het perceel Bree, afd 4 Sie B 376G vrij te geven van verder archeologisch onderzoek.

8. Beantwoording van de onderzoeksvragen:

- Welke zijn de waargenomen afzettingen en horizonten in de bodem, beschrijving + duiding?
Het moedermateriaal van de bodems is witgeel tot lichtgeel tot geel, matig gesorteerd, matig fijn tot uiterst grof, zwak tot sterk grindig, zwak tot matig siltig zand met zandige leemlagen. Deze afzettingen behoren waarschijnlijk tot herwerkte Maas- en Rijnafzettingen. Mogelijk zijn de leemlagen inschakelingen van Ouder Dekzand (eolisch), maar deze kunnen ook ontstaan zijn door een verandering in stroomsnelheid. Algemeen is de A-horizont opgebouwd uit een een Ap1-, Ap2- en een Ap3-horizont die mogelijk een oude cultuurlaag representeert. Alleen in werkput 1 en 5 is de humeuze bovengrond verstoord en bestaat uit matig zwak grindig humeus zand met baksteenfragmenten.
- Is er sprake van verstoring van het bodemprofiel/ of de verschillende gelaagdheden? Zo ja, waar en tot welke diepte is hier sprake van? Om welke ingrepen gaat het hier? Is er een natuurlijke of antropogene verklaring voor?
Het terrein ter hoogte van werkput 1 en 5 is afgegraven en daarna weer opgehoogd. Op de rest van het terrein lijkt de bodemopbouw niet verstoord.
- Zijn er tekenen van erosie?
neen
- Is er sprake van een of meerdere begraven bodems?
Neen, er is alleen een intacte plaggenbodem aangetroffen, behalve dan in de profielwanden van werkput 1 en 5.
- Zijn er losse vondsten (aardewerk, lithische artefacten, ...) aanwezig? Zo ja, zijn dit geïsoleerde vondsten of is er sprake van vondstconcentraties? Kunnen deze concentraties wijzen op de aanwezigheid van een prehistorische site?
Er zijn geen losse vondsten aangetroffen; meer nog, er is geen enkel artefact, aardewerk(scherf) of ander door mensenhanden gemaakt voorwerp gevonden.
- Hoe is de bewaringstoestand van deze prehistorische site(s)?
Niet van toepassing
- Zijn er sporen aanwezig? Zo ja, geef een beknopte omschrijving.
Er zijn drie duidelijke sporen van antropogene bodemanipulatie: in werkput 5 egalisatie en stabilisatie van de bodem voor het plaatsen van werfketen, in werkput 6 een spoor van een oude perceelscheiding en in werkput 8 een brandkuil.
- Zijn de sporen natuurlijk of antropogeen?
De bij vorige vraag vernoemde sporen zijn antropogeen van oorsprong.
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
De sporen zijn duidelijk herkenbaar in de bodem al vertoont het greppelspoor in werkput 6 sterke uitloging.

- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
In zoverre de inrichting van een werfplaats al als een structuur kan beschouwd worden vormen de sporen in werkput 5 onderdelen van een dergelijke structuur.
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
De sporen behoren tot verschillende periodes: de werfinrichting dateert uit het jaar 2007, de greppel is 18de of 19de-eeuws en de brandkuil kan niet gedateerd worden (mogelijk vrij recent gelet op de relatie tot de bovenliggende Ap)
- Kan op basis van het sporenbestand in de proefsleuven een uitspraak worden gedaan over de aard en omvang van occupatie?
neen
- Zijn er indicaties (greppels, grachten, lineaire paalzettings, ...) die kunnen wijzen op een inrichting van een erf/nederzetting?
Neen, met uitzondering van de inrichting van een werfplek
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van funeraire contexten?
neen
- Kunnen de sporen gelinkt worden aan nabijgelegen archeologisch vindplaatsen?
neen
- Wat is de relatie tussen de bodem en de archeologische sporen?
De aangetroffen sporen zijn alledrie aansluitend bij de bovenliggende Ap-horizonten. De vulling van de sporen bestaat – wat betreft de toplaag van het spoor – uit Ap-materiaal.
- Wat is de relatie tussen de bodem en de landschappelijke context (landschap algemeen, geomorfologie, ...)?
Het onderzoeksgebied ligt binnen 15 m van de (overkluisde) Bonneputterbeek of Breeërstadsbeek. De beek lijkt zich bij voorkeur te hebben ingesneden in de fijnere dekzandafzettingen omdat daar de dekzandafzettingen een grotere dikte hebben. Het westelijk deel van het terrein waar de herwerkte Maas- en Rijnafzettingen ondieper zitten, ligt ook hoger. Door de hoge ligging en de nabijheid van een beek was zonder meer gunstig voor bewoning. Afgezien van sporen van recente bewoning zijn er geen sporen aangetroffen
- Is er een bodemkundige verklaring voor de partiële afwezigheid van archeologische sporen? Zo ja, waarom? Zo nee, waarom niet?
- *Ja en neen, het is altijd mogelijk dat, indien er sporen waren, deze door landbewerking (ploegen, spitten) volledig gehomogeniseerd zijn in de Ap-horizont(en), echter dan zou er toch iets aan materiële resten aangetroffen geweest zijn. Bij gebrek daaraan zou we dus eerder neen antwoorden eenvoudig weg omdat er geen (bewonings)sporen zijn.*
- **De antwoorden op volgende vragen is telkens NEEN of NIHIL bij totale afwezigheid van archeologica.**
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?
- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig?
Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

9. Bijlagen

- Fotolijst
- Alle sporenplan

2015-372-WP10A

2015-372-WP10B

2015-372-WP10C

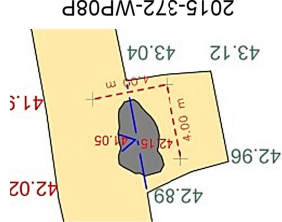
2015-372-WP11A

2015-372-WP11B

2015-372-WP08O

2015-372-WP08P

2015-372-WP09A

2015-372-WP09B

2015-372-WP09C

2015-372-WP08J

2015-372-WP08K

2015-372-WP08L

2015-372-WP08M

2015-372-WP08N

2015-372-WP08E

2015-372-WP08F

2015-372-WP08G

2015-372-WP08H

2015-372-WP08I

2015-372-WP07B

2015-372-WP08A

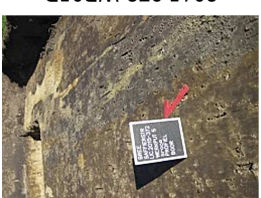
2015-372-WP08B

2015-372-WP08C

2015-372-WP08D

2015-372-WP05D

2015-372-WP05E

2015-372-WP06A

2015-372-WP06B

2015-372-WP07A

2015-372-WP04A

2015-372-WP04B

2015-372-WP05A

2015-372-WP05B

2015-372-WP05C

2015-372-WP11C

Panorama

BREE - Saffierstraat / Bocholterstraat

OE 2015 / 372

Schaal: 1/500
(bij afdruk op A3-formaat)

